

WERELDKERKDOCUMENTEN 45

PATRIS CORDE

MET HET HART VAN EEN VADER

APOSTOLISCHE BRIEF

VAN PAUS FRANCISCUS

*Ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van het uitroepen
van de Heilige Jozef tot beschermheilige van de universele Kerk*

COLOFON:

FOTO KAFT: © Vatican Media

ONTWERP & LAY-OUT:

Licap, Guimardstraat 1, 1040 Brussel

D/2021/0279/006

ISBN: 978-94-6196-216-4

VERTALING:

IPID Persdienst van de Bisschoppenconferentie van België

© Copyright - Libreria Editrice Vaticana

Met het hart van een vader: zo hield Jozef van Jezus, die in de vier evangeliën *de zoon van Jozef* genoemd wordt.¹

Matteüs en Lucas, de twee evangelisten die de figuur van Jozef het meest in de kijker plaatsen, vertellen ons niet veel maar wel voldoende om ons te laten zien welk type vader hij was en welke opdracht de Voorzienigheid hem toevertrouwde.

We weten dat hij een eenvoudige timmerman was (cf. Mt 13,55), verloofd met Maria (cf. Mt 1,18; Lc 1,27), *een rechtvaardige* (Mt 1,19) die altijd bereid was om Gods wil, zoals die aan hem in de wet (cf. Lc,22.27.39) en door vier dromen (cf. Mt 1,20; 2,13.19.22) geopenbaard werd, te vervullen. Na een lange en vermoeiende reis van Nazaret naar Betlehem, was hij aanwezig bij de geboorte van de Messias in een stal omdat er elders *geen plaats voor hen was* (Lc 2,7). Hij was getuige van de aanbidding van de herders (cf. Lc 2,8-20) en de magiërs (cf. Mt 2,1-12), die respectievelijk het volk van Israël en de heidense volkeren vertegenwoordigden.

Hij had de moed om het juridische vaderschap over Jezus op zich te nemen en hij gaf hem de naam die de engel geopenbaard had: *u moet Hem de naam Jezus geven* (Mt 1,21). Onder de oude volkeren betekende het geven van een naam aan een persoon of een ding, zoals we

---

1 Lc 4,22; Joh 6,42; cf. Mt 13,55; Mc 6,3.

weten, het verwerven van een verwantschap, zoals Adam dat deed in het verhaal van Genesis (cf. 2,19-20).

Veertig dagen na de geboorte bracht Jozef, samen met Maria, het kind naar de tempel om hem aan de Heer aan te bieden en hoorde hij tot zijn verbazing de profetie van Simeon over Jezus en Maria (cf. Lc 2,22-35). Om Jezus tegen Herodes te beschermen, verbleef hij als een vreemdeling in Egypte (cf. Mt 2,13-18). Teruggekeerd naar zijn land, leidde hij een onopvallend leven in het kleine en onbekende dorp Nazaret in Galilea, ver verwijderd van zijn geboortestad Betlehem en van Jeruzalem waar de tempel stond. Over Galilea werd gezegd dat er van daar geen profeet en niets goeds kan komen (cf. Joh 7,52; Joh 1,45). Toen Jozef en Maria tijdens een bedevaart naar Jeruzalem de twaalfjarige Jezus uit het oog verloren, zochten ze Hem angstvallig en vonden ze Hem uiteindelijk terug in de tempel waar Hij met rabbi's aan het discussiëren was (cf. Lc 2,41-50).

Na Maria, de Moeder Gods, krijgt geen enkele heilige zoveel aandacht in het pauselijke leergezag als Jozef, haar echtgenoot. Mijn voorgangers hebben zich in de boodschap die vervat ligt in de beperkte gegevens die door de evangelies overgeleverd zijn, verdiept om zijn centrale rol in de heilsgeschiedenis nog meer te benadrukken. De Zalige Pius IX riep hem uit tot *beschermheilige van de katholieke Kerk*², de Zalige Pius XII stelde hem voor als *beschermheilige van de arbeiders*³, en de Heilige Joannes Paulus II als *beschermmer van de Verlosser*⁴. Het volk roept hem aan als *patroon van de goede dood*⁵.

---

2 S. Rituum Congregatio, *Quemadmodum Deus*, (8 december 1870): *Pii IX P.M. Acta*, pars I, vol. V, 283.

3 Cf. *Toespraak tot de ACLI ter gelegenheid van het feest van de Heilige Jozef Arbeider (1 mei 1955)*: AAS 47 (1955), p. 406.

4 Apostolische exhortatie *Redemptoris custos* (15 augustus 1989): AAS 82 (1990), p. 5-34.

5 *Katechismus van de Katholieke Kerk (KKK)*, nr. 1014.

Daarom wil ik ter gelegenheid van de 150ste verjaardag van het uitroepen van de Heilige Jozef tot *beschermheilige van de katholieke Kerk* door de Zalige Pius IX op 8 december 1870 – zoals Jezus zegt – *spreken over datgene waar het hart van vol is* (cf. Mt 12,34). Ik wil met u enkele persoonlijke beschouwingen delen over deze buitengewone figuur die zo dicht bij onze menselijke ervaring staat. Dit verlangen is gegroeid in de maanden van de pandemie waarin we in het midden van deze crisis ondervonden *hoe ons leven opgebouwd en in stand gehouden wordt door gewone mensen, mensen die vaak over het hoofd gezien worden. Mensen die niet de voorpagina's van de kranten en tijdschriften halen of die niet in de schijnwerpers staan, maar uitgerekend in deze tijd schrijven zij ongetwijfeld beslissende bladzijden van onze geschiedenis: artsen, verpleegkundigen, personeel in supermarkten, onderhoudspersoneel, familiehelp, transporteurs, ordehandhavers, vrijwilligers, priesters, religieuzen en zoveel anderen die begrepen hebben dat niemand het in zijn eentje redt. [...] Hoeveel mensen proberen dagelijks geduldig te zijn en hoop door te geven door geen paniek te zaaien, maar medeverantwoordelijkheid aan te moedigen. Hoeveel vaders, moeders, grootvaders, grootmoeders en leerkrachten laten onze kinderen met kleine en alledaagse gebaren zien hoe ze een crisis moeten aanpakken en hoe ze die kunnen trotseren door hun gewoonten aan te passen, hun ogen op te slaan en gebed aan te moedigen! Hoeveel mensen bidden, brengen offers en bemiddelen voor het welzijn van allen.*⁶ Iedereen kan in de Heilige Jozef – de man die onopgemerkt blijft, de man van de dagelijkse, discrete en verborgen aanwezigheid – een voorspreker, helper en gids in moeilijke tijden vinden. De Heilige Jozef herinnert ons eraan dat al diegenen die schijnbaar een verborgen leven op de achtergrond leiden, een hoofdrol spelen in de heilsgeschiedenis. Aan hen allen richt ik een woord van erkenning en dank.

---

6 *Bijzonder gebedsmoment ten tijde van de pandemie* (27 maart 2020): *L'Osservatore Romano*, Franse uitgave, (in het vervolg afgekort als ORf) (31 maart 2020), p. 5.

1. EEN GELIEFDE VADER

De grootsheid van de Heilige Jozef ligt in het feit dat hij de echtgenoot van Maria en de adoptievader van Jezus was. Op die manier *stelde hij zich volledig ten dienste van het heilsplan*, zoals de Heilige Johannes Chrysostemos het verwoordde.⁷

De Heilige Paulus VI merkte op dat hij zijn vaderschap concreet gestalte heeft gegeven *door zijn leven in dienst te stellen van en toe te wijden aan het mysterie van de menswording en het heilswerk dat daarmee gepaard gaat. Hij heeft zijn rechtmatige gezag over de Heilige Familie aangewend om zich in zijn leven en zijn werk volledig aan hen te geven. Hij maakte van zijn menselijke roeping tot familiale liefde een bovenmenselijke gave van zichzelf, van zijn hart en van al zijn vermogens. Op die manier stelde hij zijn liefde in dienst van de Messias die in zijn huis opgroeide.*⁸

Door zijn rol in de heilsgeschiedenis is de Heilige Jozef een vader die bij de christenen altijd al geliefd is geweest. Dit blijkt uit de talloze kerken die wereldwijd aan hem toegewijd zijn, de vele religieuze instituten, broederschappen en kerkelijke groeperingen die door zijn spiritualiteit geïnspireerd zijn en zijn naam dragen, en de al eeuwenlange verschillende uitingen van vroomheid ter ere van hem. Ontelbare heilige mannen en vrouwen hebben zich hartstochtelijk aan hem toegewijd. Een van hen was Teresa van Ávila die hem als haar pleitbezorger en voor spreker koos. Vele keren riep ze zijn hulp in en ontving ze alle genaden die zij hem vroeg. Aangemoedigd door haar eigen ervaring, overtuigde de Heilige Teresa anderen om zich ook aan hem toe te wijden.⁹

---

7 *In Matth. Hom.*, V, 3: PG 57, 58.

8 *Homilie* (19 maart 1966): *Insegnamenti di Paolo VI*, IV (1966), p. 110.

9 *Cf. Het boek van mijn leven*, 6, 6-8.

In elk gebedenboek staan er gebeden tot de Heilige Jozef. Hij wordt aangeropen elke woensdag en vooral in de maand maart, die traditioneel aan hem opgedragen wordt.¹⁰

Het vertrouwen van het volk in de Heilige Jozef wordt samengevat in de uitdrukking: *Ga naar Jozef*, die verwijst naar de periode van de hongersnood in Egypte, toen het volk de farao om brood vroeg en hij antwoordde: *Ga naar Jozef en doe wat hij zegt* (Gn 41,55). Hier gaat het om Jozef, de zoon van Jakob die uit jaloezie door zijn broers als slaaf verkocht werd (cf. Gn 37,11-28) en die later – volgens het Bijbelverhaal – onderkoning van Egypte werd (cf. Gn 41,41-44).

Als afstammeling van David (cf. Mt 1,16.20), uit wiens nageslacht – volgens de belofte van de profeet Natan aan David – Jezus zou voortkomen (cf. 2 S 7), en als echtgenoot van Maria van Nazaret, is de Heilige Jozef de schakel die het Oude en het Nieuwe Testament verbindt.

---

10 Elke dag, meer dan veertig jaar lang, bid ik na de lauden een gebed tot de Heilige Jozef, uit een negentiende-eeuws Frans gebedenboek van de congregatie van de zusters van Jezus en Maria, dat toewijding, vertrouwen en zelfs een zekere uitdaging voor de Heilige Jozef uitdrukt:
*Heilige Jozef, glorierijke patriarch,
uw macht bestaat erin het onmogelijke mogelijk te maken.
Kom mij te hulp in mijn angst en moeilijkheden.
Neem onder uw bescherming deze ernstige en verontrustende situaties
die ik u aanbeveel,
opdat ze ten goede mogen keren.
Mijn geliefde vader, al mijn vertrouwen stel ik op u.
Laat niemand kunnen zeggen dat ik u tevergeefs heb aangeropen,
en omdat u alles kunt verkrijgen bij Jezus en Maria,
laat mij ervaren dat uw goedheid net zo groot is als uw kracht. Amen.*

2. EEN TEDERE EN LIEFHEBBENDE VADER

Van dag tot dag zag Jozef Jezus groeien *in wijsheid en almaar meer in de gunst komen bij God en de mensen* (Lc 2,52). Zoals de Heer met Israël deed, zo leerde Jozef Jezus *lopen en heeft hij Hem in zijn armen genomen: hij was voor Hem als een vader die een kind tegen zich aandrukt en zich vooroverbuigt om Hem eten te geven* (cf. Hos 11,3-4).

Jezus zag in Jozef Gods tederheid: *Zoals een vader zich over zijn kinderen ontfermt, zo ontfermt de Heer zich over hen die Hem vrezen* (Ps 103,13).

Jozef zal zeker in de synagoge, tijdens het psalmgebed, gehoord hebben dat de God van Israël een God van tedere liefde is¹¹, *die goed is voor alles en iedereen, barmhartig voor alles wat Hij gemaakt heeft* (Ps 145,9).

De heilsgeschiedenis voltrekt zich door te *hopen tegen alle hoop in* (Rom 4,18), zelfs in het midden van onze zwakheden. Maar al te vaak denken we dat God alleen op onze goede en sterke kant vertrouwt, terwijl Hij in werkelijkheid de meeste van zijn plannen realiseert door en ondanks onze zwakheid. Juist dit doet de Heilige Paulus zeggen: *Ik wil niet dat iemand méér aan mij toeschrijft dan wat hij van mij kan zien of horen, zeker niet op grond van de buitengewone openbaringen. Mij is een doorn in het vlees gestoken, als een bode van de satan die mij moet afranselen, opdat ik niet verwaand word. Tot driemaal toe heb ik de Heer gesmeekt, dat die van mij zou weggaan. Maar Hij antwoordde mij: 'Je hebt genoeg aan mijn genade. Kracht wordt juist in zwakheid volkomen'* (2 Kor 12,6-9).

Als dit het heilsperspectief is, moeten we leren om onze zwakheden met teder mededogen te bekijken.¹²

---

11 Cf. Dt 4,31; Ps 69,17; 78,38; 86,5; 111,4; 116,5; Jr 31, 20.

12 Cf. Apostolische exhortatie *Evangelii gaudium* (24 november 2013), nrs. 88 en 288.

De boze laat ons onze kwetsbaarheid negatief beoordelen, de Geest daarentegen brengt deze vol teder mededogen aan het licht. Tederheid is de beste manier om onze broosheid aan te raken. De ander met de vinger wijzen en veroordelen, zijn vaak tekenen van ons onvermogen om onze eigen zwakheid en onze eigen kwetsbaarheid te aanvaarden. Alleen teder mededogen zal ons redden uit de strikken van de aanklager (cf. Apk 12,10). Daarom is het belangrijk Gods barmhartigheid te ondervinden, vooral in het sacrament van de verzoening, waar we zijn waarheid en tederheid mogen ervaren. Paradoxaal genoeg kan de boze ons ook de waarheid vertellen, maar dat doet hij alleen maar om ons te veroordelen. We weten echter dat de waarheid die van God komt ons niet veroordeelt, maar ons verwelkomt, omarmt, ondersteunt en vergeeft. Die waarheid openbaart zich altijd aan ons als de barmhartige Vader in de gelijkenis van Jezus (cf. Lc 15,11-32). Ze komt ons tegemoet, ze herstelt onze waardigheid, ze richt ons weer op en ze doet ons feestvieren, *want mijn zoon hier was dood en is weer levend geworden, hij was verloren en is teruggevonden* (v. 24).

Zelfs doorheen Jozefs angsten wordt Gods wil, zijn heilsgeschiedenis en zijn plan gerealiseerd. Zo leert Jozef ons dat het geloof in God ook inhoudt dat we geloven dat Hij zelfs doorheen onze angsten, onze zwakheden en onze kwetsbaarheid kan werken. Hij leert ons dat we te midden de stormen van het leven niet bang moeten zijn om God onze koers te laten bepalen. Soms willen we alles onder controle houden, maar God ziet altijd verder.

3. EEN GEHOORZAME VADER

Net zoals God met Maria deed, openbaarde Hij ook aan Jozef zijn heilsplannen door middel van dromen die in de Bijbel, net als bij alle oude volkeren, werden beschouwd als een manier waarop God zijn wil kenbaar maakt.¹³

Jozef maakte zich grote zorgen over de onbegrijpelijke zwangerschap van Maria. Hij wilde haar echter niet *in opspraak brengen*¹⁴ en daardoor besloot hij *in stilte van haar te scheiden* (Mt 1,19). In de eerste droom helpt een engel hem om zijn dilemma op te lossen: *Wees niet bang uw vrouw Maria bij u te nemen, want wat bij haar tot leven is gewekt, is van de Heilige Geest. Ze zal een zoon krijgen en u moet Hem de naam Jezus geven, want hij is degene die zijn volk zal redden uit hun zonden* (Mt 1,20-21). Zijn antwoord volgt onmiddellijk: *Toen Jozef uit zijn slaap wakker werd, deed hij zoals de engel van de Heer hem had opgedragen* (Mt 1,24). Door gehoorzaam te zijn, kon hij zijn moeilijkheden overwinnen en Maria redden.

In de tweede droom zegt de engel aan Jozef: *Sta op, neem het kind en zijn moeder mee en vlucht naar Egypte, en blijf daar tot ik u waarschuw. Want Herodes staat het kind naar het leven* (Mt 2,13). Jozef gehoorzaamde, zonder te aarzelen en ongeacht de moeilijkheden die dat met zich mee kon brengen: *Hij stond op en nam nog die nacht met het kind en zijn moeder de wijk naar Egypte, en bleef daar tot de dood van Herodes* (Mt 2,14-15).

In Egypte wacht Jozef vol vertrouwen en geduldig op de beloofde boodschap van de engel om naar zijn land terug te keren. In een derde droom vertelt de goddelijke boodschapper eerst dat diegenen die

---

13 Cf. Gn 20,3; 28,12; 31,11.24; 40,8; 41,1-32; Nu 12,6; 1S 3,3-10; Da 2; Da 4; Job 33,15.

14 In dergelijke gevallen werden zelfs voorzieningen getroffen voor steniging (cf. Dt 22,20-21).

het kind wilden doden, gestorven zijn en daarna geeft hij Jozef de opdracht om op te staan, het kind en zijn moeder mee te nemen en terug te keren naar het land Israël (cf. Mt 2,19-20). Opnieuw gehoorzaamde Jozef zonder te aarzelen: *Hij stond op, nam het kind en zijn moeder mee en ging naar het land Israël* (Mt 2,21).

Maar op de terugweg, *toen hij hoorde dat Archelaüs zijn vader Herodes was opgevolgd als koning van Judea, was hij bang om daarheen te gaan. In een droom gewaarschuwd* – nu voor de vierde keer – *week hij uit naar het gebied van Galilea en vestigde zich in de stad Nazaret* (Mt 2,22-23).

De evangelist Lucas van zijn kant vertelt ons dat Jozef de lange en moeizame reis van Nazaret naar Betlehem moest maken vanwege het decreet van keizer Augustus, die voor een volkstelling iedereen verplichtte zich in zijn stad van herkomst te laten registreren. In die omstandigheden werd Jezus geboren (cf. Lc 2,1-7) en Hij werd net als alle andere kinderen ingeschreven in het bevolkingsregister van het rijk.

De Heilige Lucas wijst heel uitdrukkelijk erop dat de ouders van Jezus alle voorschriften van de wet in acht namen: de besnijdenisrite van Jezus, de zuiveringsrite na de bevalling van Maria, het opdragen van de eerstgeborene aan God (cf. 2,21-24).¹⁵

Net zoals Maria bij de aankondiging van de geboorte en Jezus in Getsemane, slaagde Jozef erin om in iedere levenssituatie zijn *fiat* uit te spreken.

Als gezinshoofd heeft Jozef Jezus geleerd zich naar zijn ouders te schikken (cf. Lc 2,51), in overeenstemming met Gods gebod (cf. Ex 20,12).

Tijdens zijn verborgen leven in Nazaret leerde Jezus, in de leer bij Jozef, om de wil van de Vader te doen. Dit werd zijn dagelijkse voedsel (cf. Joh 4,34). Zelfs op het moeilijkste moment van zijn leven, in

---

15 Cf. Lv 12,1-8; Ex 13,2.

Getsemane, gaf Jezus de voorkeur eraan dat de wil van de Vader in vervulling zou gaan in plaats van de zijne¹⁶ en werd *Hij gehoorzaam tot de dood [...] aan een kruis* (Fil 2,8). Daarom komt de auteur van de Hebreeënbrief tot de conclusie dat Jezus *in de school van het lijden gehoorzaamheid heeft geleerd* (5,8).

Dit alles maakt duidelijk dat *Jozef door God is geroepen om door het uitoefenen van zijn vaderschap de persoon en de zending van Jezus rechtstreeks te dienen. Op die manier werkt hij in de volheid van de tijd mee aan het grote mysterie van de verlossing en is hij werkelijk een bedienaar van het heil.*¹⁷

---

16 Cf. Mt 26,39; Mc 14,36; Lc 22,42.

17 Heilige Joannes Paulus II, apostolische exhortatie *Redemptoris custos* (15 augustus 1989), nr. 8: AAS 82 (1990), p. 14.

4. EEN AANVAARDENDE VADER

Jozef aanvaardde Maria zonder voorwaarden te stellen. Hij vertrouwde op de woorden van de engel. *Door de adeldom van zijn hart is hij in staat om dat wat hij van de wet geleerd heeft, ondergeschikt te maken aan de naastenliefde. Vandaag de dag, in onze wereld waar psychologisch, verbaal en fysiek geweld tegen vrouwen zo evident lijkt, verschijnt Jozef als een respectvolle en gevoelige man. Hoewel hij niet over alle informatie beschikt, geeft hij de voorkeur aan de goede naam, de waarheid en het leven van Maria. Als hij aarzelt over wat hij het best kan doen, helpt God hem tot onderscheiding te komen.*¹⁸

Vaak gebeuren in ons leven dingen waarvan we de betekenis niet begrijpen. In onze eerste reactie zijn we vaak teleurgesteld en opstandig. Jozef liet zijn bedenkingen achterwege om het verloop van de gebeurtenissen te aanvaarden, en om ze, hoe mysterieus ze hem ook leken, te omarmen, de verantwoordelijkheid ervoor op te nemen en ze op die manier deel te laten uitmaken van zijn eigen geschiedenis. Als we ons niet verzoenen met onze eigen geschiedenis zullen we niet in staat zijn de volgende stap te zetten, omdat we altijd gegijzeld zullen blijven door onze verwachtingen en de teleurstellingen die daarmee gepaard gaan.

De spirituele weg die Jozef ons laat zien, is geen weg die alles uitlegt, maar een die aanvaardt. Alleen als resultaat van die aanvaarding, die verzoening kunnen we een glimp opvangen van een groter verhaal, van een diepere betekenis. Het lijkt wel of we hier de echo horen van de hartstochtelijke woorden van Job wanneer hij, uitgedaagd door zijn vrouw om in opstand te komen tegen al het kwaad dat hem overkomt, antwoordt: *Het goede nemen we wel aan van God, waarom dan het kwade niet?* (Job 2,10).

---

18 *Homilie in de eucharistieviering met de zaligverklaringen*, Villavicencio - Colombia (8 september 2017): ORf (14 september 2017), p. 12: AAS 109 (2017), p. 1061.

Jozef is zeker niet passief berustend, maar moedig en vastberaden proactief. In ons eigen leven kunnen aanvaarding en verwelkoming een uiting zijn van de kracht van de Heilige Geest. Alleen de Heer kan ons de kracht geven die nodig is om het leven te aanvaarden zoals het is, met al zijn tegenstrijdigheden, frustraties en teleurstellingen.

De komst van Jezus onder ons, is een geschenk van de Vader dat ons in staat stelt om ons te verzoenen met ons eigen levensverhaal, zelfs als we het niet helemaal begrijpen.

Of precies zoals God tegen Jozef zei: *Jozef, zoon van David, wees niet bang* (Mt 1,20), zegt Hij ook tegen ons: *Wees niet bang!* We moeten al onze woede en teleurstelling opzijzetten en de dingen omarmen zoals ze zijn, zelfs als ze niet lopen zoals wij het willen. Niet alleen uit pure berusting, maar met hoop en moed. Op die manier staan we open voor een diepere betekenis. Ons leven kan op wonderbaarlijke wijze herboren worden als we de moed vinden om in overeenstemming met het Evangelie te leven. Het maakt niet uit of alles verkeerd uitdraaide of dat sommige dingen niet meer opgelost kunnen worden. Zelfs in rotsachtige grond kan God bloemen laten groeien. Zelfs als ons hart ons veroordeelt, *is Hij groter dan ons hart en weet Hij alles* (1 Joh 3,20).

Ook hier komen we opnieuw dat christelijke realisme tegen dat niets van wat bestaat afwijst. De werkelijkheid is in al haar mysterieuze onredelijkheid en complexiteit de drager van een existentiële betekenis, met haar licht- en schaduwkanten. Zo kan de apostel Paulus zeggen: *Wij weten dat voor wie God liefhebben, alles zich ten goede keert* (Rom 8,28). En de Heilige Augustinus voegt daaraan toe: *... zelfs datgene wat kwaad genoemd wordt (etiam illud quod malum dicitur)*.¹⁹ In dit grotere perspectief geeft het geloof betekenis aan elke gebeurtenis, om het even of die nu een gelukkige of droevige ervaring is.

---

19 *Enchiridion de fide, spe et caritate*, 3,11: PL 40, p. 236.

We mogen ook nooit denken dat geloven betekent: gemakkelijke en geruststellende oplossingen vinden. Het geloof dat Christus ons leerde, is veeleer het geloof dat we zien bij de Heilige Jozef. Hij zocht geen gemakkelijke oplossingen, maar keek met open blik naar de werkelijkheid en nam zijn persoonlijke verantwoordelijkheid erin op.

De houding van Jozef moedigt ons aan om anderen niet uit te sluiten, maar te verwelkomen en te aanvaarden zoals ze zijn, met een voorkeurlijke voor de zwakken, omdat God ze uitkiest (cf. 1 Kor 1,27). Hij is *vader van wezen, beschermer van weduwen* (Ps 68,6) en Hij verlangt van ons dat we de vreemdeling liefhebben.²⁰ Ik kan me voorstellen dat Jezus zich door de levenswijze van de Heilige Jozef liet inspireren in de gelijkenis van de verloren zoon en de barmhartige vader (cf. Lc 15,11-32).

---

20 Cf. Dt 10,19; Ex 22,20-22; Lc 10,29-37.

5. EEN CREATIEF MOEDIGE VADER

Als de eerste fase van iedere echte innerlijke genezing bestaat in het aanvaarden van ons persoonlijke levensverhaal en zelfs in het omarmen van wat we in ons leven niet gekozen hebben, moeten we toch nog een andere belangrijke levenshouding eraan toevoegen: creatieve moed. Die komt vooral naar voren in de manier waarop we met moeilijkheden omgaan. Als we met problemen geconfronteerd worden, kunnen we het opgeven en weglopen of we zoeken hoe we het beste ermee kunnen omgaan. Het zijn soms de moeilijkheden die onvermoede krachten in ons naar boven laten komen.

Bij het lezen van de 'Kindheidsevangelies' komt vaak de vraag op waarom God niet op een directe en duidelijke manier tussenbeide kwam. Maar God grijpt in door middel van gebeurtenissen en mensen. Jozef is de man die door God werd uitverkoren om het begin van de verlossingsgeschiedenis te begeleiden. Hij is het ware 'wonder' door wie God het kind en zijn moeder redt. De hemel grijpt in door te vertrouwen op de creatieve moed van Jozef. Wanneer hij in Betlehem aankomt en er geen plaats is in het gastenverblijf waar Maria haar kind ter wereld kan brengen, brengt hij een stal in orde en richt hem zo comfortabel mogelijk in voor de komst van de Zoon van God in de wereld (cf. Lc 2,6-7). Geconfronteerd met de angstaanjagende bedreiging van Herodes die het kind wil doden, wordt Jozef opnieuw in een droom aangespoord om het kind te beschermen en hij organiseert midden in de nacht de vlucht naar Egypte (cf. Mt 2,13-14).

Een oppervlakkige lezing van deze verhalen geeft altijd de indruk dat de wereld overgeleverd is aan de willekeur van de sterken en machtigen, maar het 'goede nieuws' van het Evangelie laat zien dat God altijd een manier vindt om zijn heilsplan uit te voeren, ondanks de arrogantie en het geweld van de aardse heersers. Zelfs ons leven lijkt soms overgeleverd aan de grilligheid van sterke krachten. Maar het Evange-

lie vertelt ons dat God altijd erin slaagt te redden wat er echt toe doet, op voorwaarde dat we dezelfde creatieve kracht oproepen als de timmerman van Nazaret, die in staat is een probleem om te buigen in een kans door altijd eerst en vooral op de Voorzienigheid te vertrouwen.

Als God ons soms niet lijkt te helpen, betekent dat niet dat Hij ons in de steek heeft gelaten, maar dat Hij op ons en op onze creatieve mogelijkheden om zelf oplossingen te vinden, vertrouwt.

Dat soort creatieve moed zien we ook bij de vrienden van de verlamde die hem door het dak lieten zakken om hem tot bij Jezus te brengen (cf. Lc 5,17-26). Moeilijkheden stonden de moed en de volharding van die vrienden niet in de weg. Ze waren ervan overtuigd dat Jezus de man kon genezen en *omdat ze vanwege de menigte geen kans zagen om hem binnen te brengen, gingen ze het dak op en lieten ze hem met bed en al tussen de tegels door neer in de kring vóór Jezus. Toen Hij hun vrouwen zag, zei Hij tegen de man: 'Uw zonden zijn u vergeven'* (vv. 19-20). Jezus herkende het creatieve geloof waarmee ze probeerden hun zieke vriend bij Hem te brengen.

Het Evangelie vertelt ons niet hoelang Maria, Jozef en het kind in Egypte bleven. Ondertussen moesten ze zeker eten en een plek vinden om te wonen en te werken. Er is niet veel verbeeldingskracht voor nodig om in te vullen wat het Evangelie niet concretiseert. De Heilige Familie werd net als alle andere gezinnen geconfronteerd met concrete problemen, zoals zoveel van onze migrantenbroeders en -zusters die ook vandaag hun leven riskeren om aan miserie en honger te ontsnappen. In die zin geloof ik dat de Heilige Jozef werkelijk een speciale beschermheilige is voor al diegenen die vanwege oorlog, haat, vervolging en ellende, hun land moeten verlaten.

Aan het einde van elk verhaal waarin Jozef een belangrijke rol speelt, merkt het Evangelie op dat hij opstaat, het kind en zijn moeder meeneemt en doet wat God hem opgedragen heeft (cf. Mt 1,24; 2,14.21). Jezus en Maria, zijn Moeder, zijn inderdaad de kostbaarste schat van ons geloof.²¹

In het heilsplan is de Zoon onlosmakelijk verbonden met zijn Moeder, die ons *op de pelgrimstocht van het geloof is voorgegaan, en die de vereniging met haar Zoon standvastig volgehouden heeft tot onder het kruis.*²²

We moeten altijd overwegen of we zelf Jezus en Maria met al onze kracht beschermen, want ook zij zijn op een mysterieuze wijze aan onze verantwoordelijkheid, zorg en aandacht toevertrouwd. De Zoon van de Almachtige komt in precaire omstandigheden ter wereld. Voor zijn verdediging, bescherming, zorg en opvoeding is Hij afhankelijk van Jozef. God vertrouwt deze man, net als Maria, die in Jozef diegene vindt die niet alleen haar leven wil redden, maar die altijd voor haar en haar kind zal zorgen. In die zin kan de Heilige Jozef niets anders dan de Beschermmer van de Kerk zijn, want de Kerk is de voortzetting van het Lichaam van Christus in de geschiedenis, en terzelfder tijd wordt het moederschap van Maria weerspiegeld in het moederschap van de Kerk.²³ In zijn voortdurende bescherming van de Kerk blijft Jozef het kind en zijn moeder beschermen, en ook wij blijven door onze liefde voor de Kerk, het kind en zijn moeder liefhebben.

Het is datzelfde kind dat later zal blijven zeggen: *Alles wat je voor één van deze minste broeders van Mij hebt gedaan, heb je voor Mij gedaan* (Mt 25,40). Bijgevolg is elke noodlijdende, elke arme, elke lijdende, elke stervende, elke vreemdeling, elke gevangene, elke zieke 'het kind' dat Jozef blijft beschermen. Daarom wordt de Heilige Jozef aangeroe-

---

21 S. Rituum Congregatio, *Quemadmodum Deus* (8 december 1870): AAS (1870-71), p. 194.

22 Oecumenisch concilie Vaticanum II, dogmatische constitutie *Lumen gentium*, nr. 58.

23 *Katechismus van de Katholieke Kerk*, nrs. 963-970.

pen als beschermer van de ongelukkigen, noodlijdenden, ballingen, bedroefden, armen en stervenden. Daarom kan de Kerk niet nalaten vooral de minsten lief te hebben omdat Jezus een voorkeur ervoor had en zich persoonlijk ermee identificeerde. Van Jozef moeten we dezelfde zorg en verantwoordelijkheid leren. We moeten leren het kind en zijn moeder lief te hebben, de sacramenten en de naastenliefde te be-minnen, liefde voor de Kerk en de armen te koesteren. Elk van deze realiteiten is altijd het kind en zijn moeder.

6. EEN HARDWERKENDE VADER

Sinds de eerste sociale encycliek *Rerum novarum* van Leo XIII wordt de Heilige Jozef in verband gebracht met arbeid. De Heilige Jozef was een timmerman die eerlijk werkte om in het levensonderhoud van zijn gezin te voorzien. Van hem leerde Jezus wat een waarde, waardigheid en vreugde het is om het brood te eten, dat de vrucht van de eigen arbeid is.

In onze tijd, waarin werkgelegenheid opnieuw een brandende sociale kwestie is geworden en de werkloosheid soms dramatische proporties aanneemt – zelfs in landen die al tientallen jaren een zekere welvaart kennen – is het opnieuw noodzakelijk om het belang van waardig werk te onderstrepen. Onze Heilige kan hiervoor als model en beschermheilige gelden.

Werk is een middel om deel te nemen aan het heilswerk, een kans om de komst van het Rijk Gods te bespoedigen, onze talenten en capaciteiten te ontwikkelen en ze ten dienste te stellen van de maatschappij en de gemeenschap. Werk wordt een kans tot ontplooiing, niet alleen van zichzelf, maar vooral van die oorspronkelijke kern van de samenleving die het gezin is. Een gezin zonder werk is erg vatbaar voor moeilijkheden, spanningen, vervreemding en zelfs voor uiteenvallen. Hoe kunnen we spreken van menselijke waardigheid zonder ervoor te zorgen dat iedereen op een waardige manier in zijn eigen levensonderhoud kan voorzien?

Werkende mensen, wat hun taak ook is, werken samen met God zelf en worden op een of andere manier scheppers van de wereld die ons omringt. De crisis van onze tijd, die een economische, sociale, culturele en spirituele crisis is, kan voor iedereen een oproep zijn om de waarde, het belang en de noodzaak van werk te herontdekken om zo 'het nieuwe normaal' tot stand te brengen waarin niemand uitgesloten wordt. Het werk van de Heilige Jozef herinnert ons eraan dat God zelf, door mens te worden, het werk niet verachtte. De werkloosheid die veel broeders en zusters treft en die de laatste tijd als gevolg van de coronapandemie toegenomen is, moet een gelegenheid zijn om onze prioriteiten te herzien. Laten we de Heilige Jozef Arbeider smeken om wegen te vinden om onze vaste overtuiging te verwoorden dat geen enkele jongere, helemaal niemand, geen enkel gezin zonder werk mag vallen!

7. EEN VADER IN DE SCHADUW

In zijn boek *De schaduw van de Vader vertelt* de Poolse schrijver Jan Dobraczyński het leven van de Heilige Jozef in romanvorm.²⁴ Hij gebruikt het suggestieve beeld van de schaduw om de figuur van Jozef, die voor Jezus de aardse schaduw van de hemelse Vader was, te omschrijven. Hij behoedt en beschermt Hem en hij laat Hem niet in de steek als Hij zijn eigen weg gaat. Het doet ons denken aan wat Mozes Israël in herinnering bracht: *In de woestijn hebt u ervaren hoe de Heer uw God u gedragen heeft zoals iemand zijn zoon draagt* (Dt 1,31). Zo heeft Jozef zijn hele leven lang het vaderschap uitgeoefend.²⁵

Vaders worden niet geboren, maar gemaakt. Een man wordt geen vader door simpelweg een kind ter wereld te brengen, maar door de verantwoordelijkheid op zich te nemen om voor dat kind te zorgen. Telkens wanneer een man de verantwoordelijkheid aanvaardt voor het leven van een ander, wordt hij op de een of andere manier een vader voor die persoon.

In de huidige maatschappij lijken kinderen vandaag wel vaderloos. Zelfs de Kerk heeft vandaag vaders nodig. De vermaning van Paulus aan de Korintiërs is nog altijd even relevant: *Misschien hebt u in Christus duizend opvoeders, maar veel vaders hebt u niet* (1 Kor 4,15). Iedere priester of bisschop zou met de Apostel daaraan moeten kunnen toevoegen: *Ik ben het die u door het Evangelie in Christus heb verwekt* (ibid.). En tegen de Galaten zegt hij: *Mijn kinderen, ik moet opnieuw weën doorkomsten vanwege u, totdat u de gestalte van Christus hebt aangenomen* (4,19).

---

24 Eerste uitgave: *Cień Ojca*, Warschau 1977.

25 Cf. Heilige Joannes Paulus II, apostolische exhortatie *Redemptoris custos*, nrs. 7-8: AAS 82 (1990), p. 12-16.

Vader zijn betekent kinderen kennis laten maken met de ervaring van het leven. Niet om hen overbeschermend of bezitterig vast te houden, maar wel om hen in staat te stellen zelf keuzes te maken, vrij te zijn en nieuwe mogelijkheden te verkennen. Dit is misschien de reden waarom de traditie Jozef als vader aanspreekt en hem ook typeert als een 'erg kuis' vader. Dit is geen louter affectieve typering, maar de synthese van een houding die het tegenovergestelde van bezitsdrang is. Kuisheid is zich op alle levensdomeinen vrijmaken van bezit. Alleen wanneer liefde kuis is, is het echte liefde. Een liefde die wil bezitten, wordt uiteindelijk gevaarlijk want dan zet ze de ander gevangen, is ze verstikkend en maakt ze ongelukkig. God zelf heeft ons liefgehad met een kuis liefde, Hij heeft ons zelfs vrijgelaten om fouten te maken of om ons tegen Hem te keren. De logica van de liefde is altijd de logica van de vrijheid, en Jozef wist hoe hij op een buitengewone vrije manier kon liefhebben. Hij wist hoe hij zichzelf kon wegcijferen om Maria en Jezus in het middelpunt van zijn leven te plaatsen.

Jozef vond het geluk niet in een dynamiek van zelfopoffering, maar van zelfgave. In hem vinden we geen frustratie, alleen maar vertrouwen. Zijn geduldige stilzwijgen is geen klacht, maar de opmaat voor concrete blijken van vertrouwen. Onze wereld heeft vaders nodig. Ze heeft geen nood aan tirannen die het domineren van anderen nodig hebben om hun eigen leegte te vullen. Ze verwerpt diegenen die gezag verwarren met autoritair optreden, dienstbaarheid met slaafse onderwerping, discussie met onderdrukking, naastenliefde met betuttelende bijstand, kracht met vernietiging. Elke ware roeping wordt geboren uit de gave van zichzelf, wat de meer volwassen vorm van louter zelfopoffering is. Ook het priesterschap en het godgewijde leven hebben nood aan een dergelijke volwassenheid. Wanneer een echtelijke, celibataire of maagdelijke roeping niet de volwassenheid van de zelfgave bereikt en stopt bij de dynamiek van de zelfopoffering, zal ze in plaats van uitdrukking te zijn van schoonheid, vreugde en liefde het risico lopen alleen ellende, droefheid en frustratie uit te stralen.

Wanneer vaders ervoor passen het leven van hun kinderen in hun plaats te leiden, openen ze nieuwe en onverwachte vergezichten. Elk kind is de drager van een uniek mysterie dat alleen aan het licht kan komen met de hulp van een vader die de vrijheid van dat kind respecteert. Een vader die zich realiseert dat hij het meeste en ten volste vader en opvoeder is op het moment dat hij 'overbodig' wordt, omdat hij ziet dat zijn kind onafhankelijk is geworden en zonder begeleiding de paden van het leven kan bewandelen, wordt dan zoals Jozef, die altijd wist dat zijn kind niet van hem was, maar alleen aan zijn vaderlijke zorg was toevertrouwd. Uiteindelijk is dit wat Jezus ons wil laten begrijpen als Hij zegt: *Noem ook niemand van u op aarde vader, want één is uw Vader, die in de hemel is* (Mt 23, 9).

Elke keer als wij de kans krijgen het vaderschap uit te oefenen, moeten we altijd voor ogen houden dat het geen bezitten van de ander is, maar eerder een 'teken' dat verwijst naar een hoger vaderschap. In zekere zin zijn we allemaal als Jozef: een schaduw van de ene Vader in de hemel *die zijn zon laat opgaan over slechten en goeden en het laat regenen over rechtvaardigen en onrechtvaardigen* (Mt 5,45); en een schaduw die de Zoon volgt.

* * *

Sta op, neem het kind en zijn moeder mee (Mt 2,13), zegt God tegen de Heilige Jozef.

Het doel van deze apostolische brief is om onze liefde voor deze grote heilige te vergroten, ons aan te moedigen zijn voorspraak af te smeken en hem na te volgen in zijn deugden en bezieling.

De specifieke opdracht van heiligen is inderdaad niet alleen om wonderen en genaden te schenken, maar ook om voor ons bij God te be-

middelen zoals Abraham²⁶ en Mozes²⁷, en zoals Jezus *de enige midde-laar tussen God en de mensen* (1 Tim 2,5) die onze *helper* bij de Vader is (1 Joh 2,1), *omdat Hij altijd leeft om voor [ons] te pleiten* (Heb 7,25; cf. Rom 8,34).

De heiligen helpen alle gelovigen *om de heiligheid en volmaaktheid van hun eigen staat na te streven*.²⁸ Hun leven is het concrete bewijs dat het mogelijk is om het Evangelie in de praktijk te brengen.

Jezus zei: *Kom bij Mij in de leer, omdat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart* (Mt 11,29), en de heiligen zijn op hun beurt voorbeelden om na te volgen. De Heilige Paulus verwoordt het expliciet: *Neem een voorbeeld aan mij* (1 Kor 4,16).²⁹ Door zijn veelzeggende stilte zegt de Heilige Jozef hetzelfde.

Aangemoedigd door het voorbeeld van zoveel heiligen vroeg de Heilige Augustinus zich af: *Zou jij niet kunnen doen zoals deze mannen en vrouwen?* En zo kwam hij tot zijn definitieve bekering en riep uit: *Veel te laat heb ik je lief gekregen, schoonheid wat ben je oud, wat ben je nieuw*.³⁰

We hoeven alleen maar de Heilige Jozef te smeken om de genade van alle genaden: onze bekering.

---

26 Cf. Gn 18,23-32.

27 Cf. Ex 17,8-13; 32,30-35.

28 Oecumenisch concilie Vaticanum II, dogmatische constitutie *Lumen gentium*, nr. 42.

29 Cf. 1 Kor 11,1; Fil 3,17; 1 Tes 1,6.

30 *Confessions*, 8, 11, 27: PL 32, 761; 10, 27, 38: PL 32, 795.

Laten we tot hem bidden:

*Wees gegroet, beschermer van de Verlosser,
echtgenoot van de Maagd Maria.*

*Aan u heeft God zijn Zoon toevertrouwd,
in u heeft Maria haar vertrouwen gesteld,
met u is Christus mens geworden.*

O Heilige Jozef,

*wees ook een vader voor ons,
en leid ons op onze levensweg.*

*Bekom voor ons genade, tedere liefde en moed,
en verdedig ons tegen alle kwaad. Amen.*

Gegeven te Rome, bij Sint-Jan van Lateranen, op 8 december van het jaar 2020, op het hoogfeest van de Onbevleete Ontvangenis van de Heilige Maagd Maria, het achtste van mijn pontificaat.

Franciscus

INHOUD

1. Een geliefde vader	6
2. Een tedere en liefhebbende vader	8
3. Een gehoorzame vader	10
4. Een aanvaardende vader	13
5. Een creatief moedige vader	16
6. Een hardwerkende vader.....	20
7. Een vader in de schaduw.....	22